

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Biennii Peripatetici

Complectens Quæstiones Logicales Una Cum Institutionibus Dialecticis Ad Antiquorum Recentiorumque Mentem Resolutas, Nec Non Juxta Modernam Scholarum Peripateticarum Methodum Elaboratas & Explicatas

Kretz, Marquard

Herbipoli, 1749

§. 3. An & quomodo Logica necessaria sit ad comparandas scientias alias?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52248](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52248)

§. III.

An & quomodo Logica necessaria sit ad Comparandas scientias alias?

103. *Nota 1.* Res aliqua necessaria dicitur vel *Metaphysicè*, vel *Physicè*, vel *Moraliter*. Res necessaria *metaphysicè* est illa, sine qua finis aliquis obtineri non potest, nequidem per Dei omnipotentiam. Sic ad intelligendum necessarius est intellectus. Res necessaria *physicè* est, sine quâ finis naturaliter obtineri nequit, potest tamen supernaturaliter, vel per miraculum; sic ad vitam conservandam necessarium est alimentum. Alii ejusmodi rem cum *Rhodes* dicunt necessariam *simpliciter*. Res necessaria *moraliter* est, sine quâ finis absolutè quidem & naturaliter obtineri potest; sed non nisi rarò & magna cum difficultate obtinebitur. Sic Claudio ad magnum iter Conficiendum necessarius est equus.

104. *Nota 2.* Scientia alia est *inadequata*, sive secundùm partem spectata; alia est *adequata* sive sumpta secundùm se totam. Item scientia spectari potest vel *materialiter* & *quoad substantiam*; vel *formaliter* & *quoad modum*. *Scientia materialiter spectata* est scientia in statu minùs perfectò considerata, quæ quidem habet cognitiones certas & evidentes quoad se, non tamen cum cognitione reflexa, nec potest dare rationem sui sciti, sive de bonitate consequentiæ. *Scientia formaliter spectata* est scientia in statu perfectò, ad quam tria requiruntur: imò ut

possit demonstrare suos actus. 2dò Ut reddat intellectum imperturbabilem. 3tiò Ut faciat intellectum scire se scire, & ut ipse de bonitate consequentiæ rationem dare possit. His positis & suppositis, *status questionis* non est de Logica naturali; hæc enim non minùs necessaria est, quàm ipse intellectus. Nec est quæstio de Logica habituali; quia sine hac potest quis (modò actualem intelligat) acquirere scientiam perfectam & totalem; cum habitus acquisiti non dent simpliciter posse, sed tantum facile posse. Sed quæritur *primò*: An & quâ necessitate Logica actualis artificialis sit necessaria? *Secundò*: ad quas scientias?

105. *Dico 1.* Logica actualis non est necessaria *metaphysicè* ad alias scientias in statu etiam perfectissimo spectatas. *Ratio.* Quia Deus scientiâs infundere potest longè perfectiores, quàm industria & subtilitas hominis possit acquirere; ergo metaphysicè necessaria non est. Antecedens vix ullus satis rationabiliter infitiabitur; quis enim potentiam hanc negabit Deo, cum nihil imperfectionis sonet?

106. *Dico 2.* Logica actualis ad alias scientias materialiter & quoad substantiam spectatas necessaria non est *physicè*. *Ratio.* Ante inventam Logicam multi erant Astrologi, Mathematici, Medici, qui conclusiones habebant certas & evidentes; etsi non potuerint dare rationem sui sciti; ergo *physicè* necessaria non est ad has scientias. *Ant. quoad 1. partem* constat ex historiis, quæ testantur Ægyptios & Hebræos

ante

ante inventam Logiam excelluisse Mathematicis; Hippocratem, Milesium & alios græcos in arte medica, in moralibus & naturalibus insignes extitisse. *Altera pars antecedentis patet ex n. 108. Confir.* Homo ingenii perspicacis absque Logica comparare sibi potest scientiam aliquam partialem non ita difficilem, & successivè etiam difficiliore; cùm intellectus semper magis magisque acuat; imò homo non ita ingeniosus ex his præmissis: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris; sed non vis tibi famam detrahendo surripi;* potest hanc deducere conclusionem: *ergo nec te detrahere alteri oportet.* Etsi dare rationem sui sciri non valeat; ergo potest quis absque Logica comparare sibi scientiam materialiter & quoad substantiam spectatam.

107. *Dico 3.* Logica actualis ad alias scientias materialiter & quoad substantiam spectatas necessaria est *moraliter.* *Ratio.* Res illa moraliter necessaria est, sine qua finis absolutè quidem & naturaliter obtineri potest; sed nonnisi rarè & magna cum difficultate; sed absque Logica actuali aliæ scientiæ quoad substantiam spectatæ absolutè quidem obtineri possunt, non tamen absque magna difficultate; ergo. *Major* continet definitionem communem necessitatis moralis. *Minor* constat experientiâ, & probatur insuper à priori: quia intellectus nostri debilitas tanta est, ut nisi certis legibus alligetur, ferè semper verum inter & falsum fluctuet, aut certè non sciat, sed tantùm opinetur, semperque versetur in periculo errandi in materiis præ-

præcipuè difficilioribus magisque obscuris. Hinc *Tullius* in 3. *de Firibus* sic habet: *sine Dialectica quemvis arbitramur à vero abduci fallique posse.*

108. *Dico 4.* Logica actualis ad alias scientiat totales formaliter & quoad modum spectatas est necessaria *physicè.* Sententia hæc nec nova est, nec rara; sed propterea non erit minùs chara. Tenet eam *P. Quiros. P. Rhodes,* qui Logicam ad alias scientias ita necessariam dicit, *sicut respiratio ad vitam necessaria est homini.* *P. Chanevelle,* qui Logicam non minùs necessariam ad scientias totales tuetur, ac *necessarius est cibus ad conservandam vitam. Ratio thesios est:* Ad scientiam totalem formaliter & quoad modum spectatam requiruntur hæc tria: ut possit demonstrare suos actus, ut reddat intellectum imperturbabilem, ut possit dare rationem de bonitate consequentiæ, sive ut reflexè sciat; sed hæc præstare nequit scientia sine Logica; ergo: *Major* constat ex *Aristotele,* qui eam satis clarè *lib. 1. Poster. cap. 2.* sub finem innuit his verbis: *ἔπειτα δὲ τὸν ἐπιπτάμενον ἀπλῶς, ἀμετάπτωτον εἶναι.* *Siquidem oportet scientem simpliciter, immutabilem esse, vel ut alii vertunt: ut labi & errare nequeat.* Vide etiam n. 113. usque ad n. 114. *Prob. min.* Ipsa bonitas consequentiæ est conformitas cum regulis Logicæ, ergo nullus potest dare rationem de bonitate consequentiæ, si nesciat regulas Logicæ, i. e. ipsam Logicam artificialem actualem. *Confir.* ab authoritate. *S. August.* vocat Logicam *Artem*

Artem artium, quâ clausâ cæteræ clauduntur, quâ apertâ cæteræ aperiuntur. Alii eam vocant *Regulam & mensuram artium, scientiam scientiarum, mundi rationalis solem*, quo absente in tenebris cespitare humana ratio cogitur. Hinc etiam ipse *Aristoteles* 1. *Metaphys.* manifestè dicit: quòd multi, qui ante inventam Logicam scientiâ flourerunt, *multipliciter errârunt.* Igitur citra ullius offensionem in Logicæ laudem dicere possum: *Dat Galenus opes, dat Justinianus honores; absit Aristoteles, ibit uterque pedes.* i. e. Absque Logica artificiali aliæ scientiæ humiles erunt & minùs perfectæ.

109. *Objic. 1. contra 2. conclus.* Juxta *Arist.* nemo aliquid scit, nisi sciat se scire; sed absque Logica nemo scit se scire ex n. 108. Ergo absque Logica nemo aliquid scit. Ergo ad scientias etiam materialiter spectatas erit physicè necessaria. *R. D. maj.* Nemo aliquid scit formaliter, nisi sciat se scire C. nemo aliquid scit materialiter, nisi sciat se scire N. & *concessâ min. sic D. conf.* Si ais: absque Logica nulla habetur evidentia; ergo etiam nulla scientia. *R. D. ant.* absque Logica vel naturali vel artificiali nulla habetur evidentia C. præcisè absque Logica artificiali, *Subdist.* nulla habetur evidentia tanta, quanta requiritur ad scientiam in statu perfectò C. quanta requiritur ad scientiam in statu minùs perfectò N.

110. *Objic. 2. contra 3. conclus.* Multi ante inventam Logicam evaserunt in Astrologos, Mathematicos, & hodie adhuc reperiuntur Jurispru-

prudentiâ, aliisque scientiis insignes, quin studuerint Logicæ; ergo nequidem moraliter est necessaria. *R. D. ant.* Evasere tales absque magna difficultate N. cum magna difficultate, *Subdist.* Evasere tales in statu minùs perfecto C. in statu perfecto N. Experientia factis docet, quod Logicæ peritiâ destituti, syllogismo obscuro vel sophistico facilè turbentur, nec semper sciti sui dare rationem sciant. *Nedicas,* quod homo perspicacis ingenii sine Logicæ possit absque magna difficultate acquirere primò partem faciliorem alicujus scientiæ, & sic successivè totam. Nam etsi verum hoc sit, si inter partiales non sint obscuræ & difficiliores, falsum tamen est, si obscura & difficiliora in aliqua scientia occurrant. *Si reponas,* totam illam majorem difficultatem oriri solùm ex obscuritate materiæ, quam Logica, non curans materiam, certè non tollit. *R.* Logica non curat quidem materiam, nec difficultatem ex ejus obscuritate ortam tollit, si intra finem suum intrinsicum relinquatur: at secùs est, si ab operante ad talem materiam applicetur. Certum enim est, quod Logica in tali casu ex fine extrinseco multùm conducatur, ut intellectus certis regulis astrictus faciliùs procedat, minùsque sit obnoxius periculo errandi.

III. *Objic. 3. contra 4. conclus.* Logica artificialis non fuit physicè necessaria ad se ipsam; ergo nec ad alias scientias. *R. 1. Retorqueo:* Grammatica non est necessaria ad se ipsam; ergo nec ad alias artes bene loquendi. *R. 2. N. conf.*
Logi-

Logica est modus bene loquendi mentaliter, sicut Grammatica est modus bene loquendi materialiter; ad modum autem sciendi non requiritur alius modus ejusdem rationis, ne procedatur in infinitum. *P. Rhodes* assignat hanc disparitatem: Logica per se ipsam formaliter scit se scire; alia e contra scientiæ hoc non habent nisi ab ipsa Logica: unde Logica formaliter sibi sufficit ad sciendum perfectè, & necessaria non est antecederet ad se ipsam, sicut ad alias scientias. Alii respondent, unam Logicam partialem necessariam esse ad aliam partialem; ad primam verò partialem non ita difficilem suffecisse Logicam naturalem. Sed priores responsiones præplacent.

112. *Objic. 4.* Si Logica sit physicè necessaria ad alias scientias in statu perfectò considerata; ergo foret reliquis scientiis nobilior: quia ars dirigens nobilior est habitu directo. Sed consequens falsum est; ergo & antecedens. *R. N. Sequelam*, ejus probationem D. Ars dirigens simul & imperans nobilior est habitu directo C. ars dirigens tantum ministrando, *Subd.* est nobilior quoad hunc effectum præcisè C. est simpliciter nobilior N. Logica arrogans adeò non est, ut inter scientias reliquas omnes primatum sibi vendicet & prærogativam; sed humili famulæ servitio contenta, in eo gloriæ suæ apicem ponit, quod gradum sese scientiis aliis substernat, quo ad perfectionis suæ sublimitatem tutò valeant eluctari. *Si ais:* Saltem sequeretur, quod ante *Arist.* nemo habuerit Philosopho-

loso-

lofophiam aut aliam scientiam in gradu perfecto; quia hic *cap. ult. Elench.* Logicam artificialem à se inventam esse gloriatur. R. Si Adamum excipias, & id, quod Philosophus de se fatetur, veritate nitatur, concedo sequelam: quid tum?

113. *Objic. 5.* Ad scientiam fufficit, si constet rectâ & evidenti materiâ; non autem requiritur, ut habeat rectam formam; ergo Logica ad scientiam acquirendam necessaria non est. R. *N. ant.* Aliàs etiam hic syllogismus: *Animal est homo, homo non est lapis; ergo animal non est lignum.* Generaret scientiam. *Si ais?* Saltem non requiritur ad scientiam, ut constet de bonitate formæ, & ut aliquis reflexè sciat. R. Et hoc falsò afferis. Ut enim scientia absolute talis acquiratur, necesse est, ut illa cognoscatur *ut* demonstratio; aliàs non quiescet intellectus, nec erit imperturbabilis, cum timere semper & suspicari possit, quod fortè fallatur.

Inst. 1. Ibi scientia perfecta est, ubi est cognitio certa & evidens per causas; sed ante Logicam jam dabatur talis cognitio; ergo. R. *D. maj.* ubi est cognitio certa & evidens per causas cum imperturbabilitate ex parte scientis C. sine hac N. D. etiam *min.* Ante Logicam dabatur talis cognitio cum imperturbabilitate. N. sine hac C.

Inst. 2. Sine Logica deprehendi potest evidens connexio consequentis cum antecedente; ergo etiam sine Logica haberi potest scientia cum imperturbabilitate, quia in hoc fundatur imper-

tur

turbabilitas. *R. D. ant.* Deprehendi potest imperturbabiliter & in omnibus materiis. *N.* in facilioribus & cum formidine aliqua erroris ac deceptionis. *C.*

114. *Objic.* 6. Conclusiones Mathematicæ continentur in principiis à Logica independentibus; ergo possunt ex iis deduci sine Logica. *R. D. ant.* Continentur in iis formaliter & explicitè *N.* virtualiter tantùm & implicitè *C.* Hinc opus est Logicâ, ut sine periculo erroris indè eruantur.

115. *Observe* I. AA. nihil evincunt contra hanc conclusionem ultimam dicendo; alias scientias esse directas & primarias, quæ absolute naturaliter acquiri possunt sine scientia reflexa & secundaria, qualis est Logica. Nam tales scientiæ directæ absque reflexione, sunt scientiæ tantùm in statu minùs perfectò, quæ utique ante Logicam existebant; si verò spectentur in statu perfectò, tunc illis prior est Logica. II. Admissâ reflexione non sequitur processus in infinitum, cùm intellectus satis tutò acquiescat in regulis Logicæ scientificis, ex rationibus n. III. datis. III. Nequicquam hæc ipsa quarta conclusio impugnatur ab iis, qui contendunt, quòd alia dentur principia, ad quæ reflectendo actus scientificus examinari possit, adeoque necesse non sit reflectere ad regulas Logicæ. Sic enim contra illos argumentor, & quæro: quid reflexione illâ ad alia principia eruatur? si fateantur erui ipsas regulas Logicæ; infero: ergo sit reflexio ad ipsas regulas Logicæ. Si verò

G

ipsæ

ipsæ regulæ Logicæ non eruantur; etiam non erit scientia perfectâ; cùm hæc non sit sine modo sciendi, qui hucusque alius non fuit quàm Logica.

§. IV.

Quomodo Logica ad actus aliarum scientiarum concurrat?

116. *Nota.* Concurfus alius est physicus & effectivus, alius moralis. *Physicus* est, quando causa physicè & effectivè influat in suum objectum. Sic physicè concurrat Ludimagister, si tyroni inscribendo manum ducit. Concurfus *moralis* est, si causa tantùm dirigat objectum, præscribendo regulas & modum operandi. Sic Ludimagister moraliter juvat tyronem, dum præscribit exemplar, secundùm quod literas efformat. *Status questionis* est tam de Logica actuali quàm habituali: an nimirùm utraque vel physicè vel moraliter, an mediatè vel immediatè concurrat ad actus aliarum scientiarum?

117. *Dico 1.* Logica actualis *moraliter* tantùm & *directivè* concurrat ad actus aliarum scientiarum. *Ratio* est, quia ex communi Philosophorum una cognitio non producit physicè aliam; cùm sit actus statim transiens: sed regulæ Logicæ sunt tales cognitiones; ergo.

118. *Dico 2.* Nec Logica habitualis concurrat physicè, sed moraliter tantùm. *Ratio* est, quia habitus naturalis acquisitus, juxta communem, physicè effectivè concurrat tantùm ad actus